

ВІЛЬНЕ ПЕРЕСУВАННЯ ОСІБ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

§ 8.1. Засади вільного пересування осіб

Стаття 8 Договору про діяльність ЄС передбачає скасування між державами-членами будь-якої нерівності, у тому числі у вільному пересуванні осіб у межах ЄС. Подібно до вільного руху товарів свобода пересування осіб допускає винятки на підставі захисту публічного порядку та громадського здоров'я. Наприклад, обмеження руху осіб в ЄС у зв'язку з пандемією COVID-19.

Норми Договору про діяльність ЄС, що стосуються вільного пересування осіб, є нормами прямої дії¹, причому вони можуть мати як вертикальну, так й горизонтальну пряму дію².

Норми Договору про діяльність ЄС щодо вільного пересування осіб на відміну від норм, що регулюють вільний рух товарів, стосуються лише деяких категорій осіб. По-перше, ці особи повинні мати громадянство ЄС, тобто громадянство будь-якої з держав-членів ЄС (детальніше про інститут громадянства ЄС див. тему 18). А відтак, якщо громадянин України законно працює, наприклад, у Греції, це не означає, що він автоматично користується свободою вільного пересування працівників у межах ЄС, що поширюється на його колег – громадян Греції. Проте громадяни інших країн мають деякі права з вільного пересування в межах ЄС як члени родин громадян ЄС. Громадянин ЄС користується вільним пересуванням з метою проживання на території іншої держави-члена та здійснення економічної діяльності на території ЄС як: працівник (ст.ст. 45–48 Договору про діяльність ЄС); підприємець (ст.ст. 49–54 Договору про діяльність ЄС); особа, яка надає чи отримує послуги (ст.ст. 56–62 Договору про діяльність ЄС).

¹ Див.: Справа 167/73, *Commission v. France (French Merchant Seamen)* (1974) ECR 359, справа 2/74, *Reyners v. Belgium* (1974) ECR 631, (1974) 2 CMLR 305, справа 33/74, *Van Binsbergen v. Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor de Metaalnijverheid* (1974) ECR 1299, (1975) 1 CMLR 298.

² Див.: Справа 36/74, *Walrave and Koch v. Association Union Cycliste Internationale* (1975) ECR 1405, (1975) 1 CMLR 320.

Отже, право ЄС забороняє дискримінацію осіб на підставі національності, але лише щодо громадян ЄС. Така дискримінація осіб може бути прямою чи непрямю. Пряма *дискримінація* – це неоднакове ставлення до громадян ЄС на підставі їх національності¹. З цієї заборони можуть встановлюватися винятки, але за умови, що вони відповідають вимогам, переліченим у ст. 45(3) Договору про діяльність ЄС. *Непряма (прихована) дискримінація* наявна в разі, коли *норми національного законодавства, хоч і застосовуються незалежно від національності, фактично впливають більшою мірою на працівників, що мігрують у межах Співтовариства*². Встановлення таких приписів дозволяється лише на підставі об'єктивної необхідності незалежно від національності працівників, та якщо це відповідає цілям, яких прагне досягти запроваджуюча держава-член ЄС. Можливі також ситуації, коли недискримінаційні заходи (які не дискримінують осіб, що мігрують ні юридично, ні фактично) все ж перешкоджають доступу громадян ЄС до іншої, ніж держава їх походження, держави-члена ЄС. Якщо таким перешкодам немає об'єктивного виправдання, встановлення таких вимог також забороняється Договором про діяльність ЄС.

Принципи вільного пересування осіб в межах ЄС поширюються на: 1) регулювання вільного пересування працюючих (працівників і підприємців) і непрацюючих (студентів, пенсіонерів) – громадян ЄС за умови, що вони мають достатньо фінансових ресурсів для того, щоб не обтяжувати систему соціального забезпечення держави перебування; 2) свободу ділового заснування та свободу надання й одержання послуг громадянами ЄС.

§ 8.2. Вільне пересування працівників

Стаття 45 Договору про діяльність ЄС передбачає, що працівники мають право вільного пересування у межах ЄС, що включає заборону будь-якої дискримінації, яка ґрунтується на національності (тобто належності до певної держави чи громадянства) працівника, а також щодо працевлаштування, заробітної плати та інших умов праці й відносин з роботодавцем.

¹ Див.: Справа C-415/93, *Union Royale Belge des Societes de Football Association ASBL v. Jaen Marc Bosman* (1995) ECR I-4921, (1995) 3 CMLR 422.

² Див.: Справа C-237/94, *O'Flynn v. Adjudication Officer* (1996) ECR I-2617.